

Paula Tamara CIOBÎCĂ

doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat
Ion Creangă din Chișinău;
Colegiul Andronic Motrescu, Rădăuți, România

Învățarea vizibilă - principii și strategii pentru liceeni

CZU 37.091 | doi.org/10.5281/zenodo.19956007

Rezumat: Învățarea vizibilă constituie un cadru pedagogic relevant pentru educația liceală, deoarece promovează explicitarea și conștientizarea proceselor de învățare, facilitând dezvoltarea competențelor cognitive și metacognitive ale elevilor. Într-un context educațional în care se urmărește formarea unui cititor cult, autonom și reflexiv, devine esențial ca demersul didactic să depășească transmiterea de conținuturi și să se centreze pe modul în care elevii învață. Integrarea principiilor învățării vizibile, precum clarificarea intențiilor de învățare, stabilirea

criteriilor de succes și utilizarea feedbackului formativ contribuie la creșterea transparenței actului educațional și la implicarea activă a elevilor în propriul parcurs de formare, iar aplicarea unor strategii didactice adecvate nivelului liceal, bazate pe ghidarea gândirii, pe reflecție și autoreglare, permite elevilor să își dezvolte capacitatea de a înțelege, interpreta și valorifica informația în mod critic.

Cuvinte-cheie: învățare vizibilă, principii, strategii, text literar, feedback, mediu virtual.

Abstract: Visible learning provides a relevant pedagogical framework for secondary education as it promotes the explicit articulation and awareness of learning processes, facilitating the development of students' cognitive and metacognitive competencies. In an educational context where the goal is to shape an autonomous, reflective, and cultured reader, it becomes essential for teaching approaches to go beyond content transmission and focus on how students learn. Integrating visible learning principles, such as clarifying learning intentions, setting success criteria, and using formative feedback, contributes to increasing the transparency of the educational process and actively engaging students in their own learning journey, while the application of appropriate teaching strategies for the high-school level, based on guided thinking, reflection, and self-regulation, enables the students to develop their ability to understand, interpret, and critically evaluate information.

Keywords: visible learning, principles, strategies, literary text, feedback, virtual environment.

INTRODUCERE

Învățarea vizibilă este un fundament centrat pe asigurarea unui mediu educațional în care elevii sunt angajați activ în propriul proces de învățare și sunt capabili să își demonstreze progresul în mod vizibil. Această abordare se bazează pe faptul că elevii devin mai motivați și mai implicați în învățare dacă au o înțelegere clară a așteptărilor și a ceea ce trebuie să realizeze. Învățarea vizibilă este, așadar, o abordare educațională axată pe ideea că procesul de învățare devine mai eficient atunci când este transparent și clar atât pentru profesori, cât și pentru elevi. Educația vizibilă pregătește elevii pentru viitor, pentru viața de adult, pentru carieră, oferindu-le nu doar exemple și modele, ci, mai ales, metode și mijloace care să le dezvolte capacitatea de adaptare. Abilitățile de gândire critică, creativă și analitică sunt esențiale, iar elevii care beneficiază de educația vizibilă sunt mult mai bine pregătiți pentru a face față provocărilor lumii contemporane, în care schimbările se succed cu repeziciune. Învățarea vizibilă este o metodă centrată pe transparență, colaborare și reflecție, care facilitează obținerea unor rezultate mai bune și creșterea încrederii elevilor în propriile capacități.

PROFILUL ELEVULUI DE LICEU CARE ÎNVAȚĂ:

PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI

Elevul de liceu reprezintă un segment important în procesul educațional, fiind în perioada adolescenței, o etapă caracterizată de transformări semnificative pe plan fizic, emoțional, social și intelectual. În această perioadă, este necesară dezvoltarea unei identități academice și personale solide, iar procesul de învățare joacă rolul principal. Elevul de liceu care învață se află într-o etapă dinamică a vieții, plină de provocări, dar și de oportunități. Printr-o abordare echilibrată care include sprijin, resurse adecvate și metode de predare inovative, acest profil poate evolua spre o persoană pregătită să facă față cerințelor unei societăți complexe și în continuă schimbare.

Elevul de liceu care învață are câteva caracteristici clare: curiozitate și dorință de autonomie, capacitatea de gândire critică, interes pentru relevanța învățării, relația cu colegii și profesorii. Provocările acestuia sunt multiple: presiunea academică, gestionarea timpului, lipsa motivației, impactul tehnologiei, presiunea socială și emoțională. Oportunitățile sunt: accesul la resurse educaționale diverse, participarea la activități extracurriculare, dezvoltarea gândirii critice și creative,

pregătirea pentru viitor, sprijinul din partea colegilor și a profesorilor.

PRINCIPII ALE ÎNVĂȚĂRII VIZIBILE APLICATE ÎN PREDAREA LIMBII ROMÂNE

În ultimii ani, învățământul românesc a fost supus unor reforme majore, urmărind îmbunătățirea calității educației. Învățarea vizibilă este soluția pentru implementarea acestora, prin implicarea protagoniștilor actului educațional: profesorul și elevul. Principiile învățării vizibile pun accentul pe claritate, monitorizare și implicare, transformând educația într-un proces activ, personalizat și eficient. Prin implementarea acestor principii, profesorii pot oferi elevilor instrumentele necesare pentru a deveni autonomi, motivați și bine pregătiți pentru provocările viitoare. Învățarea vizibilă se bazează pe claritatea obiectivelor, monitorizarea progresului și utilizarea feedback-ului pentru a îmbunătăți performanțele elevilor. Aplicarea acestor principii în predarea limbii române poate transforma procesul educațional, făcându-l interactiv și eficient.

Metodele de evaluare și feedback-ul ajută elevii să poată vedea în mod evident, constant și permanent unde se află și ce trebuie să facă pentru a-și îmbunătăți performanța. Acest lucru poate fi realizat doar dacă profesorul va stabili obiective precise, va organiza examinări formative și va folosi tehnici de interevaluare și autoevaluare. O altă componentă importantă a învățării vizibile este colaborarea. Elevii, încurajați să lucreze împreună – în perechi, în echipe, pe grupe eterogene sau omogene – și să își împărtășească ideile și perspectivele, vor putea mai ușor să învețe unii de la alții și să își dezvolte abilitățile de comunicare și colaborare. Prin învățare vizibilă, nu ne propunem să dezvoltăm cunoștințe, ci competențe. Aceasta impune dezvoltarea abilităților de gândire critică, creativă și reflexivă, precum și a abilităților de rezolvare a problemelor și de luare a deciziilor.

Pentru a implementa învățarea vizibilă în procesul instructiv-educativ, este necesară o schimbare radicală în abordarea la clasă: accentul să se pună pe procesul de învățare mai mult decât pe rezultatele finale. Profesorii trebuie să fie permanent pregătiți să ofere elevilor un feedback constructiv și să fie deschiși la schimbare și inovație. Odată cu realizarea educației vizibile, elevii pot să își monitorizeze progresul și să își autoevalueze performanțele, fapt ce poate ajuta la creșterea încrederii în sine și la dezvoltarea capacității de a-și gestiona propriul proces de învățare. Profesorii pot folosi educația vizibilă pentru îmbunătățirea practicii de predare, monitorizând progresul elevilor și oferind feedback constructiv în timp real, ceea ce poate ajuta la identificarea punctelor slabe ale procesului de învățare și la dezvoltarea de strategii de

creștere a performanțelor.

Educația vizibilă implică utilizarea unor instrumente și strategii care permit elevilor și profesorilor să urmărească și să înțeleagă mai bine procesul de învățare, prin utilizarea tehnologiei, a instrumentelor de monitorizare a progresului sau a platformelor online pentru colaborare și feedback. De asemenea, poate fi realizată prin folosirea metodelor de învățare activă, precum discuțiile de grup, jocurile de rol, proiectele practice.

Pornind de la premisa că învățarea vizibilă, concept educațional dezvoltat în principal pe baza cercetărilor lui John Hattie, pune accentul pe înțelegerea clară a modului în care elevii învață și pe utilizarea metodelor care maximizează eficiența procesului de predare, și presupune ca obiectivele de învățare, progresul și rezultatele să fie „vizibile” atât pentru elevi, cât și pentru profesori, considerăm că ne putem baza în predarea limbii române pe 10 principii ale acestui model.

1. *Claritatea obiectivelor de învățare.* Elevii trebuie să înțeleagă pe deplin ce se așteaptă de la ei și ce competențe urmează să dezvolte. Profesorii stabilesc obiective specifice, măsurabile și relevante pentru fiecare lecție. *Exemplu:* „Astăzi veți învăța să identificați tema centrală a unui text narativ”.
2. *Criterii de succes bine definite.* Elevii trebuie să știe cum arată „succesul” în activitatea pe care o desfășoară. Profesorii oferă exemple de răspunsuri corecte sau descriu detaliat ce se așteaptă în cadrul unei sarcini. *Exemplu:* ”Pentru un eseu, criteriile pot include *structură clară, utilizarea a cel puțin trei argumente și respectarea normelor gramaticale*”.
3. *Feedback constructiv și imediat.* Feedbackul trebuie să fie specific, orientat spre îmbunătățire și oferit la timp, pentru a avea impact. Profesorii oferă îndrumări clare după fiecare activitate, subliniind ce este bine realizat și ce trebuie îmbunătățit. *Exemplu:* „Ai analizat bine personajul principal, dar, pentru a-ți susține punctul de vedere, ar fi util să adaugi exemple din text”.
4. *Monitorizarea progresului.* Atât profesorii, cât și elevii trebuie să urmărească progresul în timp, pentru a identifica punctele forte și domeniile care necesită îmbunătățiri. Pentru a vizualiza acest progres, se propune utilizarea de grafice, fișe de autoevaluare sau diagrame. *Exemplu:* După fiecare test, elevii completează o fișă de progres, pentru a vedea unde au avut dificultăți.
5. *Învățarea bazată pe dovezi.* Profesorii trebuie să utilizeze metode care au fost demonstrate științific ca fiind eficiente în procesul de învățare. Profesorul alege strategii de predare cele mai

adecvate, cum ar fi învățarea prin colaborare sau predarea explicită. *Exemplu:* Organizarea de activități de grup pentru a stimula gândirea critică.

6. *Implicarea elevilor în procesul de învățare.* Elevii trebuie să fie participanți activi, nu doar receptori pasivi ai informațiilor. Profesorii încurajează întrebările, dezbaterile și implicarea în activități interactive. *Exemplu:* În timpul unei lecții de literatură, elevii analizează textul în echipe și prezintă concluziile colegilor.
7. *Vizualizarea procesului de învățare.* Elevii trebuie să vadă clar pașii și progresul în învățare, ceea ce le oferă motivație și direcție. Se vor utiliza diagrame, hărți conceptuale și planuri detaliate pentru organizarea informațiilor. *Exemplu:* Crearea unei hărți mentale pentru structura unui text narativ.
8. *Autoevaluarea și reflecția.* Elevii sunt încurajați să își analizeze propriile performanțe și să identifice punctele de îmbunătățire. Profesorul integrează activitățile de autoevaluare la finalul fiecărei lecții sau unități de studiu. *Exemplu:* „Ce am învățat astăzi? Ce pot face mai bine data viitoare?”.
9. *Crearea unui mediu de învățare sigur și stimulant.* Elevii trebuie să se simtă încurajați să își asume riscuri intelectuale într-un mediu în care greșelile sunt văzute ca oportunități de învățare. Profesorii promovează o cultură a respectului și a susținerii reciproce. *Exemplu:* La fiecare răspuns greșit, profesorul oferă o explicație constructivă, fără a critica elevul.
10. *Conexiunea cu viața reală.* Învățarea devine mai relevantă și mai motivantă atunci când elevii văd legătura între ceea ce învață și viața lor cotidiană. Profesorii utilizează exemple concrete și aplică teoria în situații practice. *Exemplu:* Elevii redactează o scrisoare oficială folosind regulile gramaticii, simulând un context real, cum ar fi solicitarea unei burse.

ROLUL PROFESORULUI ÎN PROCESUL DE ÎNVĂȚARE VIZIBILĂ

În contextul învățării vizibile, profesorii sunt responsabili de facilitarea procesului de învățare și de crearea unui mediu de învățare sigur, stimulant, incluziv, eficient. Dascălii care adoptă această abordare sunt deschiși la schimbare și mereu pregătiți să își ajusteze practica de predare pentru a încuraja elevii să fie activi și responsabili. Prin oferirea de feedback continuu, prin crearea de oportunități de autorefecție și colaborare, profesorii identifică și stabilesc obiectivele de învățare împreună cu elevii lor. Prin utilizarea instrumentelor

de monitorizare a progresului, profesorii urmăresc performanța elevilor și identifică punctele slabe ale procesului de învățare și ale practicii lor de predare. De asemenea, aceștia trebuie să fie deschiși la colaborare și la împărtășirea resurselor și a cunoștințelor cu alți profesori. Colaborarea poate fi realizată prin participarea la grupuri de discuții face-to-face sau online, prin implicarea în proiecte comune și prin participarea la conferințe și seminarii de specialitate.

Instrumentele de învățare vizibilă au un impact pozitiv semnificativ asupra elevilor, ajutându-i să devină mai implicați și mai responsabili în propriul proces de învățare. Acestea îi încurajează să fie mai activi, îi ajută să își dezvolte abilități de gândire critică și să înțeleagă mai bine natura procesului lor de învățare. De exemplu, instrumentele de autorefecție permit elevilor să reflecteze asupra abilităților personale și să își stabilească responsabil obiective de învățare care să conducă spre îmbunătățirea performanțelor. Elevii învață să își monitorizeze progresul, să ia decizii informate cu referire la modul în care ar putea să își gestioneze timpul și să aloce resursele pentru a atinge obiectivele stabilite, devin mai implicați și mai responsabili, își dezvoltă gândirea critică și colaborează cu ceilalți colegi și cu profesorul.

Iată câteva demersuri care vin în sprijinul punerii în practică a acestei teorii:

- utilizarea platformelor online de colaborare și feedback: profesorul creează platforme online unde elevii să poată colabora în grupuri, să ofere și să primească feedback constructiv de la colegi și profesori;
- dezvoltarea activităților creative: profesorul include în procesul de învățare activități axate pe elaborarea de videoclipuri, prezentări, menite să stimuleze imaginația și spiritul inovator al elevilor;
- utilizarea jocurilor educative interactive: profesorul propune jocuri educaționale, pentru a spori implicarea și motivația elevilor, iar elevii vor învăța într-un mod distractiv, dar eficient;
- promovarea dezvoltării abilităților socioemoționale: cadrul didactic inițiază proiecte care dezvoltă empatia, autoreglarea emoțională și colaborarea, abilități importante nu doar în procesul de învățare, ci și în viața cotidiană;
- folosirea tehnologiei în învățarea vizibilă: camera digitală, pagina clasei, portofoliul elevilor.

Dar cea mai inovatoare idee în învățarea vizibilă considerăm că o reprezintă crearea unui mediu virtual de învățare, individualizat pentru fiecare elev. Acest mediu poate fi conceput doar după ce se realizează profilul elevului, profesorul de la clasă colaborând cu dirigintele, psihologul școlar, consilierul școlar

și părinții elevului, dar și prin discuțiile individuale cu acesta, luând în considerare nivelul său de competență, stilul individual de învățare și interesele și dorințele personale.

Un mediu virtual conține resurse de învățare diverse, de la prezentări și videoclipuri la jocuri educaționale și exerciții interactive. Elevii pot interacționa cu acest mediu personalizat, fapt ce sporește participarea și implicarea în procesul de învățare, deoarece fiecare primește informații și feedback personalizat, iar acest lucru ajută la creșterea motivației și a încrederii în sine. De asemenea, abordarea în cauză le permite profesorilor să monitorizeze permanent progresul elevilor și să intervină prompt în cazul în care apar dificultăți. Mai mult, un astfel de mediu virtual ar putea fi mai accesibil, fapt ce ar face posibilă învățarea oricând și oriunde, oferind flexibilitate și eficiență în procesul de învățare continuă.

CONCLUZII

Învățarea vizibilă se concentrează pe formarea elevilor ca indivizi în societate, promovând evoluția lor din punct de vedere social și emoțional. Prin strategii specifice, profesorul îi încurajează să comunice mai eficient, să lucreze împreună și să își ofere feedback, consolidând astfel abilități sociale importante. În același timp, elevii sunt ajutați să își cultive inteligența emoțională, conștientizând propriile emoții și pe cele ale semenilor, dar, mai ales, să își dezvolte abilități de rezolvare a conflictelor și de gestionare a stresului. Cadrul didactic promotor al învățării vizibile anticipează permanent răspunsurile la cele trei întrebări-cheie:

- *Încotro mă îndrept?*;
- *Cum ajung acolo?*;
- *Ce urmează să obțin?*.

Practica a demonstrat că profesorii care se concentrează pe învățarea vizibilă își pun întrebări dacă elevii lor nu înregistrează progres, identifică modalități adecvate de predare, creează un climat optim în clasă, monitorizează permanent învățarea și oferă imediat feedback constructiv, dezvoltă la elevi respectul de sine și pentru ceilalți, încurajează fiecare elev să obțină performanțe, chiar asumându-și riscuri și adeseori solicită ajutorul colegilor atunci când se impune aceasta. Aceștia nu sunt profesorii cu experiență, ci sunt profesorii experți, care predau cu dăruire, entuziasm și pasiune, într-o permanentă dezvoltare personală, care implementează învățarea vizibilă în sistemul de învățământ, pentru o educație de calitate.

RECOMANDĂRI PEDAGOGICE

- Clarificați intențiile de învățare și criteriile de succes.
- Faceți vizibile procesele de gândire.
- Utilizați întrebări ghidate și secvențiate.
- Oferiți feedback formativ, specific și imediat.
- Invitați elevii să reflecteze.
- Integrați suporturi vizuale și multimodale.
- Încurajați învățarea colaborativă.
- Adaptați strategiile la diversitatea elevilor.
- Monitorizați progresul vizibil, pentru a urmări evoluția elevilor și pentru a face învățarea transparentă și motivantă.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Apostu O. et al. *Arta în școală: concepte și practici*. București: Editura Universitară, 2016. 142 p. ISBN: 978-606-28-0532-6.
2. Ciobică P. T., Marin M. *Abordarea textului literar prin tehnici de învățare vizibilă. Ghid metodologic pentru profesorii de limba și literatura română*. Suceava: George Tofan, 2026. ISBN 978-606-625-593-6.
3. Gollob R., Weidinger W. *Predarea și învățarea de calitate*. Zurich University of Teacher Education, 2022. 58 p.
4. Hadîrcă M. *Competența de comunicare: Conceptualizare, formare, evaluare*. Chișinău: IȘE, 2020. 165 p. ISBN 978-9975-48-177-9.
5. Hadîrcă M. *Competența de lectură – concept, structură și medii de formare*. În: *Didactica Pro...*, nr. 3, 2015.
6. Hattie J. *Învățarea vizibilă. Ghid pentru profesori*. București: Trei Publishing House, 2014. 408 p. ISBN: 978-606-719-058-8.
7. Marin M. *Principii de dezvoltare a atitudinii elevului față de opera literară*. Autoref. tezei de dr. Chișinău: CEP IȘE, 2008. 25 p.
8. Pavel D. *Tehnologii informaționale pentru dezvoltarea și evaluarea colaborativă a resurselor educaționale*. Edict, 2018. Pe: <https://shorturl.at/NQhDh>
9. Popova V. *Metodologia predării noțiunilor de teorie literară în procesul formării elevului-interpret al textului artistic*. Teză de dr. Chișinău: UPSC Ion Creangă, 2019. 183 p.
10. Zaharia V. *Textul și receptorul său*. În: *Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului*. Conferința științifică anuală a profesorilor și cercetătorilor UPSC Ion Creangă, ed. 18, 23-24 martie 2016. Chișinău: CEP UPSC Ion Creangă, 2016, Seria 18, Vol. 3, pp. 52-57.